

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

תגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: כיצד על ידי כריעת רב אחא בר יעקב נתבטל המזיק?

"ועשית הישר והטוב בעיני ה'". ונתקשה המהרש"א, וכי מחמת פסוק אחד יקרא כל החומש על שמ. עיי"ש.

וביאר בספר עין אליהו, שדרך האדם כששומע דברי הדרשן, הוא מתבונן מה הם החשבונות של הדרשן הזה, כמו קורח ועדתו שחשבו על דברי משה שמכוון לתועלת עצמו, וגם הרבנים שבאים לעשות גדר וסייג לקדושת ישראל, תיכף חושדים בו שמא כוונתו לטובת עצמו או לטובת משפחתו או מכריו. כך בכל דברי משה רבינו הקודמים, היו מבני ישראל שחשדו בו שיש למשה רבינו איזה חשבונות בדבריו הקדושים, אך חומש דברים נאמר סמוך למיתתו, וכבר ידעו שבניו אינם יורשים אותו אלא יהושע תלמידו, והאמת לאמיתו שאנו יודעים האמת שכל חמשת החומשים ישרים ונוכחים מדבר ה' המה, אלא שבשעה שאמר משה היו חושדים בו, אבל בחומש דברים שנאמר כבר סמוך למיתתו, נקרא "ספר הישר", גם לאותם חשדנים שכל הזמן חשדו במשה שמתכוין לטובת עצמו.

מסופר על הבבא סאלי ז"ע שבאותה תקופה בית הכנסת האר"י הספרדי שבצפת היה סגור על מנעול ובריה מחמת נחש שהיה בו והיה מזיק כל מי שנכנס לבית הכנסת. יום אחד הופיע הבבא סאלי בצפת פנה אל גבאי בית הכנסת שבידו היו מפתחות בית הכנסת, וביקש ממנו לקבל את המפתחות כי ברצונו להיכנס לבית הכנסת. עד כמה שניסה הגבאי להניע את הרב מכך, אבל לשוא הרב התעקש כי ברצונו להיכנס אל בית הכנסת.

נכנס הבבא סאלי אל בית הכנסת נסגר שם, פעל מה שפעל ונסתלק הנחש. כשיצא הבבא סאלי גילה כי מזיק זה נברא מחמת חזן בית הכנסת שהיה מנעים בקולו הייתה כוונתו שהנשים בעזרת נשים יהנו מקולו, ומחמת מחשבה זרה זו ברא מזיק לחבל בבית הכנסת.

בזה נראה לבוא ולבאר דברי הגמרא בקידושין (כט:), בבית מדרשו של אבבי היה מזיק בעל שבעה ראשים, וכששמע אבבי שרב אחא בר יעקב מתכוון לבוא ללמוד אצלו, ביקש מאנשי העיר לבל יאכסנו אותו כך שיהיה מוכרח לישון בבית המדרש בו נמצא המזיק, אולי יתרחש נס על ידו. ואכן רב אחא בר יעקב בלית ברירה הלך לישון בבית מדרשו של אבבי ונגלה אליו המזיק, ומיד כרע לפניו רב אחא, ועל כל כריעה נפל ראש אחד מהמזיק, עד שחיסלו לגמרי. למחרת כשהבין רב אחא שהיה זה בכוונה תחילה אמר לאבבי: "אי לא איתרחיש ניסא, סכינתין".

ויש לפרש ולומר, כי מזיק זה בעל שבעה ראשים נברא מאיזה חזן או דרשן בבית מדרשו של אבבי, אשר היתה כוונתו להתפאר ולהתגדל ולא היתה כוונתו לשם שמים, ומחמת כן נברא מזיק בבית המדרש, אולם כאשר רב אחא בר יעקב כרע והשתחוה, ביטל עצמו, ובזה תיקן את אותה התפארות של החזן או הדרשן, ונסתלק המזיק.

"ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש דב"ר משה אל בני ישראל וגו'".

וכתב רש"י: מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה, ממי למד מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה וכו'. וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, וכן שמואל שנאמר "הנני ענו בי", וכן דוד את שלמה בנו. ע"כ.

כתב השולחן ערוך (אר"ח סימן נ"ג סעיף י"א): שליח ציבור שמאריך בתפילתו כדי שישמעו קולו הערב, אם הוא מחמת ששמח בלבו על שנתן הודאה להשם יתברך בנעימה, תבוא עליו ברכה. והוא שיתפלל בכבוד ראש ועומד באימה וביראה. אבל אם מכוין להשמיע קולו, ושמח בקולו, הרי זה מגונה. ומ"מ כל שמאריך בתפלתו לא טוב עושה מפני טורח הציבור.

הבאר היטב (סקט"ו) וכן המשנה ברורה הביאו בשם ספר חסידים: בשעה שרבן שמעון בן גמליאל יצא ליהרג, אמר לו רבי ישמעאל: אחי! מפני מה אתה יוצא ליהרג שמא היית דורש ברבים ושמחת בלבך ונהנית מדברי תורה? אמר לו: אחי נחמתני. ע"כ.

כלומר, שהיתה תביעה (דקה מן הדקה) מן השמים על רבן שמעון בן גמליאל נשיא ישראל, שמא בשיעוריו ובדרשותיו היתה לו איזו כוונה לשם הנאה עצמית, ועל כך היה צריך לכפר במיתתו.

ועל פי זה כותב החתם סופר, שכשראה הקב"ה את מעשה הקנאות של פינחס שהשיב את חמתו מעל בני ישראל, היתה סכנה גדולה שלא יתפאר פינחס במעשיו, לכן שלח הקב"ה את השבטים לבזותו "ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה". כדי שחס ושלום לא ייכשל בהתנשאות ויפסיד את שכרו.

וכותב רבי נחמן מברסלב ז"ע בספרו ליקוטי מוהר"ן (תורה צ"ה), שהקב"ה אוהב את הצדיקים וחס עליהם שלא יבואו לידי גאווה שבכל מקום שהולכים שרים להם ומשבחים אותם, לכן הקב"ה מכניס לאנשים שירדפו אחר הצדיק וידברו נגדו, כדי שלא יבוא לידי גאווה.

והנה עצה לדבר לבל יכשל הדורש בדברי תורה ויכוין לשם התפארות חס ושלום, הביא בספר מעדני מלך, שיחשוב הדרשן שמיד לאחר סיום הדרשה הרי שהוא הולך למות, ובודאי שאם זו דרשתו האחרונה קודם מותו לא תהא לו כל כוונה שישבחוהו לאחר הדרשה וכדומה, וכך ייקל עליו לכוין לשם שמים. והביא לזה רמז בדברי רש"י: "מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה", היינו שמשה רבינו בכלחייו שהיה מוסר את תורתו לעם ישראל, היתה במחשבתו שהוא סמוך למיתתו, וכך היה מציל עצמו מכוונות זרות.

ורבינו אליהו הכהן בעל שבט מוסר בספרו עין אליהו (על עין יעקב עבודה זרה כה). מבאר את דברי הגמרא (שם): "הנה כתובה על ספר הישר", מאי ספר הישר? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים וכו'. רבי אלעזר אומר: זה ספר משנה תורה, ואמאי קרו ליה ספר הישר? דכתיב